

ingediend op **1901** (2023-2024) – Nr. 2
12 januari 2024 (2023-2024)

Verslag van het verzoekschrift

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Andries Gryffroy en Staf Aerts

over burgerparticipatie
bij grootschalige hernieuwbare-energieprojecten

Documenten in het dossier:
1901 (2023-2024) - Nr. 1: Verslag van de hoorzitting

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;

Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;

Stijn De Roo, Tinne Rombouts;

Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;

Staf Aerts, Mieke Schauvliege;

Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;

Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;

Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;

Bart Tommelein, Bart Van Hulle;

Johan Danen, Chris Steenwegen;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Beknopte samenvatting van het verzoekschrift	4
2. Bespreking	4
3. Conclusies	5
Bijlage: Aanvullende informatie van Zuhair Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, bij de vraag om uitleg 540 van Staf Aerts over de dringende vraag van energiebedrijven naar een versnelling van de investeringen in hernieuwbare energie.....	7

Op 22 mei 2023 werd bij het Vlaams Parlement door vertegenwoordigers van REScoop Vlaanderen, Bond Beter Leefmilieu (BBL) en Reset.Vlaanderen een verzoekschrift ingediend over burgerparticipatie bij grootschalige hernieuwbare-energieprojecten. Het verzoekschrift werd door de verzoekers ingediend zonder titel. Op 24 mei 2023 werd dit verzoekschrift ontvankelijk verklaard en verwezen naar de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke ordening en Energie.

Op 28 juni 2023 heeft de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie beslist om dit verzoekschrift ten gronde te behandelen en hierover een hoorzitting (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1901/1) te organiseren waarop volgende sprekers werden uitgenodigd:

- Jan De Pauw, bestuurder REScoop Vlaanderen;
- Almut Bonhage, beleidsexpert Energie Bond Beter Leefmilieu;
- Vanya Verschoore, coördinator Reset.Vlaanderen;
- Kristel Lammers, directeur Nationaal Programma RES (Nederland);
- Siward Zomer, coöperatief directeur Energie Samen (Nederland);
- Maarten Dedeyne, directeur Vlaamse WindEnergie Associatie;
- Valérie De Schryvere, voorzitter Vlaamse WindEnergie Associatie;
- Laurens De Brucker, advocaat bij Xirius Public en doctoraal onderzoeker aan het Instituut voor Milieu- en Energierecht, KU Leuven.

Deze hoorzitting vond plaats op 25 oktober 2023 en daarvan werd een apart [verslag](#) opgemaakt (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1901/1).

Op 10 januari 2024 heeft de commissie de bespreking van dit verzoekschrift verdergezet en kwam men tot een conclusie.

1. Beknopte samenvatting van het verzoekschrift

Voor een vergunningsaanvraag voor grootschalige hernieuwbare-energieprojecten op land verplicht het Nederlands Klimaatakkoord van 2019 een participatieplan op maat van de lokale gemeenschap (tot 50 procent burgerparticipatie). De verzoekers vragen de Vlaamse Regering om ook burgerparticipatie te regelen voor onshorewind en -zon.

Een eerder verzoekschrift aan het Vlaams Parlement (*Verzoekschriften* VI.Parl. 2019-2020, nr. 18) van 12 juni 2020 over burgerparticipatie bij de ontwikkeling van windenergie bleef zonder resultaat. Ondertussen is de wereld echter drastisch veranderd. Europa verzeilde in de ergste energiecrisis sinds de jaren 70. Burgerenergiecoöperaties blijken volgens de indieners opmerkelijk veerkrachtig en milderden de prijsevoluties van de energiemarkten.

De verzoekers vragen onder meer om voor grootschalige hernieuwbare-energieprojecten decretaal een participatieplan op maat van de lokale gemeenschap (tot 50 procent participatie) te verplichten bij een vergunningsaanvraag.

2. Bespreking

Robrecht Bothuyne drukt zijn waardering uit voor de indieners van het verzoekschrift en voor de sprekers die op de interessante hoorzitting hun soms uiteenlopende visies hebben uiteengezet. Hij heeft geleerd uit het Nederlandse voorbeeld, al is het ook zo dat het nieuwe Nederlandse systeem pas sinds begin 2024 van start is gegaan.

Hij stelt voor om het Nederlandse systeem eerst in werking te laten treden en dat de Vlaamse overheid dit van nabij opvolgt. Anderzijds wil hij ook de verschillende manieren waarop aan participatie kan worden gedaan maximaal stimuleren, zonder daarom één specifieke vorm van ondernemen te bevoordelen boven andere.

Participatie kan op diverse manieren worden georganiseerd, maar belangrijk is dat het een mentaliteit is bij ontwikkelaars. Hij vindt het logisch dat er bij elk windturbineproject een participatieplan zou worden voorgelegd. Een dergelijk initiatief zou in de toekomst vanuit de Vlaamse Regering of de minister kunnen worden opgenomen.

Willem-Frederik Schiltz sluit zich, net als *Andries Gryffroy*, aan bij de woorden van Robrecht Bothuyne.

Bruno Tobback vindt het nuttig dat er in de reactie op het verzoekschrift zal gewezen worden op het belang van participatie en de openheid om daarnaar te kijken. Het klopt dat de Nederlandse verplichting nog recent is, maar aan de andere kant zijn participatiesystemen bij onshorewind ook in Vlaanderen niet nieuw. In Oost-Vlaanderen zijn er bijvoorbeeld al heel wat. Hij stelt vast dat het vlotter en sneller gaat als men investeert in een participatiesysteem dan als de omwonenden niet akkoord zijn. De meerwaarde werd dus al bewezen. Hij begrijpt dat de meerderheidspartijen nu geen dwingend systeem willen opleggen. De Nederlandse verplichting overnemen om minstens een participatieplan te maken zou een nuttige meerwaarde zijn. Hopelijk neemt de volgende Vlaamse meerderheid dit op. Hij vindt deze kleine stap voorwaarts dan ook goed al zou een grotere stap voorwaarts beter geweest zijn.

Staf Aerts benadrukt dat wat er nieuw is in Nederland louter enkele wettelijke regels sinds 1 januari 2024 zijn. Maar het Nederlandse beleidskader om dit in te schrijven in het Klimaatakkoord en de Gedragscode Windenergie op Land, die samen met de Nederlandse windenergiesector tot stand kwam, bestaat al langer. Het wettelijk kader is dus vernieuwd, maar het Nederlandse beleidskader was er al. Hij vindt dat Vlaanderen ook die richting moet uitgaan, temeer omdat het effect groot is. In Vlaanderen is er nog geen 5 procent wind- en zonne-energie in burgerhanden. In Nederland is dat bijna 50 procent. Dat is belangrijk omdat de voorbije jaren hebben aangetoond dat burgers die energie verkrijgen via een dergelijk burgerinitiatief beter beschermd zijn tegen crisissen en hoge facturen. De elektriciteitsprijs wordt daar niet zo hard bepaald door de gasprijs als bij ons. Men kreeg daardoor een grotere korting dan mensen die een sociaal tarief genieten. Hij vindt dat men daar dus moet naar streven zodat de voordelen van meer goedkopere energie meer bij de Vlamingen terechtkomen en minder bij de multinationals.

3. Conclusies

De *commissievoorzitter* formuleert de volgende conclusie die door de leden wordt gedeeld.

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke ordening en Energie:

- neemt akte van het ingediende verzoekschrift, het verslag van de hoorzitting en de aanvullende informatie die door minister Zuhail Demir werd bezorgd naar aanleiding van de vraag om uitleg van Staf Aerts over de dringende vraag van energiebedrijven naar een versnelling van de investeringen in hernieuwbare energie (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2023-24, nr. 540);
- verstuurt het verslag van de hoorzitting en het verzoekschrift naar de bevoegde minister van Energie en stelt het verslag van het verzoekschrift en de aanvullende informatie van minister Demir bij de vraag om uitleg van Staf Aerts over de dringende vraag van energiebedrijven naar een versnelling van de investeringen in hernieuwbare energie daarbij als bijlage ter beschikking op de website van het Vlaams Parlement;
- roept op om de verschillende aangehaalde mogelijkheden om meer burgerparticipatie te stimuleren in het kader van de ontwikkeling van onshorewindprojecten verder te onderzoeken en eventueel hiertoe de nodige initiatieven te nemen;

- volgt de verplichting tot participatieplan in de op 1 januari 2024 in werking getreden nieuwe Nederlandse Omgevingswet op en evalueert deze;
- roept op te onderzoeken of de omzetting van de herziene Europese richtlijn Hernieuwbare Energie (Renewable Energy Directive III of RED III), meer bepaald de aanwijzing van de gebieden voor een versnelde uitrol van hernieuwbare energie, aanknopingspunten biedt om burgerparticipatie te stimuleren.

Gwenny DE VROE,
voorzitter

Andries GRYFFROY
Staf AERTS,
verslaggevers

BIJLAGE:

Aanvullende informatie van Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, bij de vraag om uitleg 540 van Staf Aerts over de dringende vraag van energiebedrijven naar een versnelling van de investeringen in hernieuwbare energie

Aanvullende informatie door minister Demir bij vraag om uitleg 540 van Staf Aerts over de dringende vraag van energiebedrijven naar een versnelling van de investeringen in hernieuwbare energie

Bij de behandeling van de vraag om uitleg (540) van Staf Aerts over de dringende vraag van energiebedrijven naar een versnelling van de investeringen in hernieuwbare energie beloofde minister Demir nog aanvullende informatie te bezorgen op de vragen die Staf Aerts in de tweede ronde heeft gesteld. Hierbij vindt u het antwoord dat werd bezorgd op 6 december 2023

*1. In verband met de gewijzigde visie over het verplichte aandeel van **burgerparticipatie**, hebt u tijdens de begrotingsbespreking vermeld dat u ze toch ging overwegen. Gaat u daarin de komende maanden nog stappen ondernemen? Die vraag hebt u toch niet beantwoord. Ik ben er uiteraard benieuwd naar, en denk dat we daarmee het best niet blijven wachten.*

In het Nederlandse Klimaatakkoord is een inspanningsverbintenis opgenomen die streeft naar 50% lokale eigendom bij zon- en windenergie. Dat is dus geen verplichting. De nieuwe Nederlandse Omgevingswet legt daarnaast een aantal verplichtingen op aan de aanvrager rond de vroegtijdige participatie. Die zal moeten aangeven of het publiek in een vroeg stadium betrokken werd en als dat effectief gebeurd is, ook de manier waarop en tot welke resultaten dit heeft geleid. Maar het is daarentegen nog geen verplichting om effectief de gelegenheid tot vroegtijdige participatie aan te bieden en evenmin voor de vergunningverlener een grond om de aanvragen niet te behandelen.

Dat verschilt dus van wat hier wordt voorgesteld, namelijk burgerparticipatie tot 50% als voorwaarde in de omgevingsvergunning maken. Zowel de Raad van State als de Raad voor Vergunningsbetwistingen hebben duidelijke standpunten hierover ingenomen waaruit blijkt dat zo een voorwaarde juridisch niet haalbaar is. Burgerparticipatie of het creëren van meer draagvlak houdt immers geen verband met de bescherming van het leefmilieu of de goede ruimtelijke ordening. De Raad van State wijst op onverenigbaarheden met enkele Europese rechtsbeginselen zoals de vrijheid van kapitaal en de vrijheid van vestiging.

Een wetgevend initiatief om verplichte burgerparticipatie in te voeren, lijkt me daarom geen geschikte manier om de doelstelling van meer draagvlak voor windturbines te bereiken. Ik zie wel mogelijkheden in de versnellingszones die in de uitrol van de Europese Richtlijn RED III worden aangeduid. Daarmee kan het wel mogelijk zijn om een systeem in te voeren met een gereserveerd percentage voor coöperanten. Ik ga ook de situatie in Nederland van dichtbij opvolgen nu de nieuwe participatieverplichting daar ingaat vanaf 1 januari 2024. Ten slotte laat ik door het VEKA bekijken of zo'n inspanningsverbintenis, dus geen verplichting, een zinvolle maatregel kan zijn bij een volgende aanpassing van het Vlaams Energie- en Klimaatplan.

*2. **Steunmechanismen.** U verwijst naar een evaluatie met in de toekomst lagere energieprijzen, maar op dit moment zijn omwille van de hogere materiaalkosten ook het plaatsen en het maken van zo'n windturbine duurder geworden. Zijn die overwegingen ook meegenomen in de studie over of het huidige subsidiemechanisme werkt of niet?*

Het VEKA maakt elk jaar een update van de berekening van de 'onrendabele toppen'. Deze update houdt rekening met alle elementen die het rendement van de investering in windturbines bepalen: de kosten van de investering, uitbating en financiering, en de opbrengsten. Op dit ogenblik zijn er geen indicaties dat het huidige steunmechanisme moet bijgestuurd worden. Indien de situatie de volgende jaren ertoe leidt dat de investeringen in windturbines onvoldoende rendabel zijn, zal de volgende regering maatregelen moeten overwegen.